

Hovedrevisjon av nasjonalregnskapet i 2006

Ann Lisbet Brathaug

Forbedringer i nasjonalregnskapet (metode og data) innarbeides gjennom hoved-/tallrevisjoner om lag hvert femte år. For å sikre sammenlignbare tidsserier foretas det da også historiske tilbakeregninger. En ny hovedrevisjon er nå under arbeid, og reviderte tall tilbake til 1995 (for 1995-2005) vil bli publisert i desember 2006, og for perioden 1970-1994 sommeren 2007. Hovedårsaken til denne revisjonen er EU-krav, som vi er forpliktet til å følge gjennom EØS-samarbeidet.

Hovedrevisjoner/tallrevisjoner

Nasjonalregnskapets hovedrevisjoner er periodiske og gjennomføres om lag hvert femte år. Disse skiller seg fra løpende revisjoner av foreløpige tall til endelige tall ved at de «endelige» tallene også revideres. Ved de periodiske revisjonene vil dermed tidsseriene bakover i tid bli revidert. Per i dag finnes konsistente tidsserier tilbake til 1970 for de fleste størrelser i nasjonalregnskapet.

Hovedrevisjoner vil normalt omfatte innføring av nye definisjoner og klassifikasjoner, basert på nye internasjonale retningslinjer. I tillegg vil nye beregningsmetoder basert på ny statistikk bli innarbeidet. Dersom de periodiske revisjonene i hovedsak omfatter innarbeiding av ny statistikk, omtaler vi gjerne revisjonene som tallrevisjoner.

I Norge ble det gjennomført en stor hovedrevisjon av nasjonalregnskapet på begynnelsen av 1990-tallet. Resultater fra hovedrevisjonen ble publisert i 1995. Det var da mer enn 20 år siden den forrige hovedrevisjonen. Hovedformålet med revisjonen i 1995 var å ta i bruk de nye internasjonale retningslinjer for nasjonalregnskap gitt i «System of National Accounts 1993» (SNA 1993) og «European System of National and Regional Accounts 1995» (ENS 1995). I tillegg ble ny statistikk og forbedrede beregningsmetoder tatt i bruk på flere områder. Mer enn fire femdel av nivårevisjonen av bruttonasjonalproduktet (BNP) den gang skyldtes innarbeidingen av nytt tallmateriale, mens resten var knyttet til rene definisjonsendringer som følge av de nye standardene. I hovedrevisjonen 1995 ble nivået på BNP for 1992 oppjustert med 11,6 prosent. Veksten i BNP målt i faste priser ble derimot bare ubetydelig revidert.

Ann Lisbet Brathaug er seksjonssjef ved Seksjon for nasjonalregnskap (ann.lisbet.brathaug@ssb.no)

SNA

System of National Accounts (SNA) er en internasjonal standard for utarbeiding av nasjonalregnskap. SNA 1993, som er den foreløpige siste versjonen, er utarbeidet av FN, OECD, IMF, Verdensbanken og EU/Eurostat i fellesskap. I perioden 1973-1994 bygde det norske nasjonalregnskapet på SNA 1968.

ESA/ENS

European System of National and Regional Accounts (ESA 1995) er den internasjonale standarden som gjelder for utarbeidelse av nasjonalregnskapet i EU- og EØS-land med virkning fra 1999. Det europeiske nasjonalregnskapssystem ENS 1995 er den norske betegnelsen (norsk oversettelse av ESA 1995 er publisert av Statistisk sentralbyrå i Norges offisielle statistikk C 522). ENS 1995 bygger på de samme definisjoner som SNA 1993, men framstiller retningslinjene på en litt annen måte. Norge er forpliktet til å følge ENS 1995 som en del av EØS-samarbeidet, og de første tallene etter disse retningslinjene ble publisert i 1995.

I 2002 ble det publisert resultater fra en ny og mindre omfattende revisjon av nasjonalregnskapet, omtalt som en tallrevisjon. Bakgrunnen for denne revisjonen var at Statistisk sentralbyrå (SSB) på slutten av 1990-tallet hadde utarbeidet ny strukturstatistikk for mange næringer. De nye statistikkene ga et nytt bilde av nivået på produksjon og investeringer i næringene. Endringene var så omfattende at det ikke var mulig å innarbeide informasjonen på løpende basis. I tillegg til å utnytte nye kilder, ble metodene for beregning av realkapital og kapitalslit endret, og det ble innført nye internasjonale formålsgrupperinger for konsum i husholdninger og konsum i offentlig forvaltning. Resultatet av tallrevisjonen i 2002 var en svak oppjustering av nivået på BNP, og en noe sterkere volumvekst i BNP for siste halvdel av 1990-tallet enn det de gamle tallene viste.

Tid for ny hovedrevisjon

For tiden er en ny hovedrevisjon/tallrevisjon under arbeid. Hovedårsaken til denne revisjonen er en EU-forordning som krever at indirekte målte bank- og finanstjenester skal fordeles på anvendelser fra og med 2005. Norge har fått utsettelse til 2006 med å implementere denne endringen. Etter planen skal tallene publiseres i desember 2006 og vil medføre at mange av tidsseriene revideres tilbake til 1970.

Indirekte målte bank- og finanstjenester

Finansielle foretak produserer tjenester som de ikke direkte tar betalt for gjennom gebyrer. De finansielle foretakene skaffer seg i stedet inntekter ved rentemarginer. Med det menes at finansinstitusjonene har lavere rente på innskudd/innlån enn på utlån. Siden det er knyttet administrasjon og ressursbruk til disse indirekte betalte bank- og finanstjenestene, betraktes de som produksjon i finansinstitusjonene og kalles indirekte målte bank- og finanstjenester. I tillegg til denne beregnede produksjonen har finansinstitusjonene også inntekter (produksjon) fra betalte banktjenester (gebyrer) og provisjoner.

I vårt nåværende system beregnes de indirekte målte bank- og finanstjenestene som produksjon i finansnæringene, men de fordeles ikke på anvendelser. Produksjonen går derimot i sin helhet som et fradrag (korreksjonspost) i BNP. Det betyr at produksjonen og bruttoproduktet i finansnæringen inkluderer disse tjenestene, men at de ikke påvirker BNP. Vår valgte føringsmåte er den som hittil har vært mest vanlig internasjonalt, men som nevnt over, krever nå EU at medlemslandene fordeler de indirekte målte tjenestene på sluttbrukerne.

Hva medfører fordelingen av indirekte målte bank- og finanstjenester?

Fordelingen av de indirekte betalte bank- og finanstjenestene på ulike anvendelser betyr at tjenestene, enten de er produsert av norske enheter eller importert, føres som produktinnsats i alle næringer og sektorer, og som konsum i husholdninger, ideelle organisasjoner og offentlig forvaltning. Dessuten vil noe føres som eksport til utlandet. Den delen av de indirekte målte tjenestene som går til konsum og til eksport (fratrasket eventuelt import), vil medføre en oppjustering av BNP sammenlignet med dagens føringsmåte. EUs statistikkbyrå, Eurostat, gjennomførte et prosjekt i perioden 1998 til 2002 som viste at allokering av de indirekte betalte tjenestene på anvendelser i gjennomsnitt økte nivået på BNP i medlemslandene med 1,3 prosent (Newson 2003). Resultatene var relativt like blant landene og stabile over perioden. Veksten i BNP i faste priser ble i liten grad påvirket av de nye føringsmåtene.

Føring av tjenestene som produktinnsats i næringer, medfører at disse næringenes driftsresultat reduseres tilsvarende sammenlignet med dagens føringsmåte.

Revisjonen innebærer altså en omfordeling mellom utgiftsposter, mens sparingen er uforandret i forhold til dagens situasjon. Dette gjelder både for husholdningssektoren og for de andre institusjonelle sektor-ene. Det nye er at «betalingen» for banktjenestene er flyttet fra renteinntekter og renteutgifter (ved at innskuddsrenta er lavere og utlånsrenta er høyere enn pengemarkedsrenten) til konsum og produktinnsats. Teknisk kan en få til dette ved at renteinntekter får et tillegg og renteutgifter får et fratrukk, slik at nettostrømmen øker tilsvarende summen av de indirekte målte tjenestene på produktinnsats og konsum. Dette betyr også at i forhold til dagens føringsmåte, vil disponibel inntekt for husholdningene øke tilsvarende økningen i konsumet.

Nytt arbeidskraftsregnskap

Gjennom de siste årene har det vært en økende etter- spørsel etter sysselsettings- og lønnstall fra nasjonalregnskapet. EUs ulike forordninger krever års- og kvartalsdata for antall sysselsatte personer, normalårsverk, utførte timeverk, antall jobber, lønnskostnader og lønn. I tillegg er det økende etterspørsel etter tall som belyser hvordan ferieutvidelsene, endringer i sykefravær mv. påvirker nasjonalregnskapets tall for lønnsvekst. Det er også stor interesse for nasjonalregnskapstall som belyser sysselsettingsutviklingen i offentlig forvaltning og offentlig sektor.

Det har de siste ti årene skjedd omfattende endringer i statistikkgrunnlaget på dette området. Vi har fått Lønns- og trekkoppgaveregisteret (LTO), ny lønnsstatistikk, revisjon av arbeidskraftsundersøkelsene (AKU), forbedringer i registerbasert sysselsettingsstatistikk og etablering av strukturstatistikk for mange næringer.

SSB utvikler nå et nytt arbeidskraftregnskap der den nye statistikken blir utnyttet på en bedre måte enn tidligere. Hoveddimensjonene er, på samme måte som i dag, *næring* og *yrkesstatus* (lønnstakere/selvstendige). I tillegg er "jobber" (arbeidsforhold) innført som en ny variabel. Jobb-begrepet er viktig når det gjelder avstemming av tall fra ulike datakilder, og for å forbedre kvaliteten på beregningene av utførte timeverk.

Tall basert på det nye arbeidskraftsregnskapet vil bli integrert i det årlige nasjonalregnskapet i forbindelse med hovedrevisjonen 2006. Foruten at arbeidsmarkedsstørrelsene blir påvirket, vil det få konsekvenser for driftsresultat og andre avledete størrelser. Revisjonene kan også påvirke den institusjonelle fordelingen av lønnskostnader.

Tall fra det nye arbeidskraftsregnskapet vil bli utarbeidet på detaljert form fra og med 2000. Det vil i tillegg bli laget konsistente tidsserier tilbake til 1970 for hovedstørrelser som sysselsatte personer, normalårsverk og utførte timeverk etter næring.

Nytt utenriksregnskap

Fra og med 1. kvartal 2005 er utenriksregnskapet basert på et nytt datamateriale (se Halvorsen mfl. 2005). Overgang til nye kilder gir normalt brudd i tallseriene. Foreløpig er det gamle tallmaterialet i utenriksregnskapet utviklet ved å utnytte informasjon fra nye kvartalsvise utvalgsundersøkelser. Etter hvert vil årsstatistikk basert på et bredere utvalg av foretak bli tilgjengelig, noe som sannsynligvis vil medføre at vi står overfor nye nivåer på enkelte størrelser. Disse nivåene vil bli innfaset i utenriksregnskapet og nasjonalregnskapet i forbindelse med hovedrevisjonen 2006, og seriene vil bli revidert bakover til 1970.

Andre størrelser som vil bli revidert

Hovedrevisjonen som nå pågår, vil også inkludere revisjon av enkelte andre størrelser som vi har fått ny informasjon om. Dette vil i stor grad være opprydding som ikke medfører store tallrevisjoner. Blant annet varslet vi ved framleggelsen av endelige nasjonalregnskapstall for 2001, at vi hadde et brudd i tallene for konsum i kommunal forvaltning. Dette skyldes at fra og med endelig regnskap for 2001, ble det nye statistikkssystemet for kommunal virksomhet, KOSTRA, innarbeidet. KOSTRA gir mer detaljert informasjon enn det gamle regnskapssystemet, og førte til en omfordeling mellom overføringer til ideelle organisasjoner og direkte produktkjøp fra private produsenter, se SSB (2004).

Ellers vil beregningene for produksjon av boligjenester bli revidert. Grunnen er at nye tall for boligbestand fra Folke- og boligtellingsen i 2001 vil bli tatt i bruk. Boligbestanden er en viktig variabel i imputeringen av produserte husleietjenester. For å unngå brudd, vil serien bli revidert bakover til 1995 og da møte det «gamle» nivået. Videre vil investeringene i bolig også bli gjennomgått med vekt på å forbedre anslagene på husholdningenes egne investeringsarbeider.

Avslutning

Resultatene fra hovedrevisjonen vil bli publisert i desember 2006. I første omgang vil det bli publisert tall, for både år og kvartal, tilbake til 1995. Sommeren 2007 skal etter planen tidsseriene for perioden 1970-1994 være tilgjengelige. Kvartalstall vil bli publisert samtidig med årstallene.

Hovedrevisjoner av nasjonalregnskapet gjennomføres med jevne mellomrom i de fleste land. På grunn av de nye EU-forordningene, har flere europeiske land nylig gjennomført hovedrevisjoner. Flere land publiserte nye tall i løpet av sommerhalvåret 2005, og flere vil frigi reviderte data i løpet av høsten. EU krever at landene skal rapportere konsistente tidsserier tilbake til 1970, men dette vil trekke noe ut i tid.

Både Norge og de andre landene vil igjen stå overfor en ny hovedrevisjon i løpet av en 6-7-årsperiode (2011/2012). Dette skyldes at SNA 1993 for tiden er gjenstand for revisjon. Etter planen skal en revidert SNA-versjon være ferdig i 2008. Deretter vil det europeiske nasjonalregnskapssystemet, ENS 1995, revideres tilsvarende. Gitt de foreløpige planene som Eurostat har lagt fram, vil det komme krav om at medlemslandene inkludert EØS-landene, må tilpasse seg de nye retningslinjene i løpet av 2012.

Referanser

Newson, B. (2003): Allocation of financial intermediation services indirectly measured (FISIM) in the European Union countries, Paper STD/NAES(2003)13, OECD.

Eurostat B1/CN502 e: FISIM: Draft final report presented by the Commission to the European Parliament and the Council, Luxembourg 2002.

Statistisk sentralbyrå (2004): Revisjoner av nasjonalregnskapene for 2001 og 2002, *Økonomiske analyser* 2004, 1, Statistisk sentralbyrå, 136-140.

Halvorsen T., H. Sande Olsen og M. Volden (2005): Kvartalsvis utenriksregnskap, *Økonomiske analyser* 2005, 3, Statistisk sentralbyrå, 28-35.

Statistisk sentralbyrå (1999): *Det europeiske nasjonalregnskapssystem ENS 1995*, NOS C 522